

MUZEUUM STUTTHOF W SZTUTOWIE

Stutthof

ZESZYTY MUZEUM

1

WROCLAW • WARSZAWA • KRAKÓW • GDAŃSK
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO

1976

ORGANIZACJA I OBSADA PERSONALNA SZPITALA W OBOZIE
KONCENTRACYJNYM STUTTHOF

Zagadnienie szpitala obozowego w KL Stutthof nie było dotychczas przedmiotem badań żadnego z historyków zajmujących się odtwarzaniem dziejów tego obozu zagłady. Krótkie omówienie szpitala obozowego znajdujemy tylko w pracy K. Dunin-Wąsowicza¹, ma ono jednak charakter bardzo ogólny. Mimo to zawiera wiele informacji przydatnych w dalszych badaniach nad tym zagadnieniem. Inne prace, mające charakter przyczynkowski, powtarzają najczęściej informacje podane przez tegoż autora.

Baza źródłowa do niniejszego tematu dzięki kwerendum przeprowadzonym przez Muzeum jest obszerna, przy czym, co trzeba z góry zaznaczyć, odnosi się głównie do lat 1942—1945. Wrywkowe informacje dotyczące wcześniejszego okresu dziejów szpitala w Stutthofie można uzyskać przede wszystkim z relacji byłych więźniów zgromadzonych w Archiwum Muzeum Stutthof oraz akt personalnych załogi esesmańskiej. Oprócz wspomnianych relacji byłych więźniów Stutthofu (5 tys. stron) i akt personalnych esesmanów (ponad 700 teczek) wykorzystałem zachowane akta byłego KL Stutthof (rozkazy, korespondencja, wykazy, księgi ewidencyjne) w Archiwum Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Warszawie (głównie w zespole Lagerarzt KL Stutthof) oraz Archiwum Muzeum Stutthof. Wiele informacji dotyczących więźniów z obsady personalnej szpitala znalazłem w zachowanych aktach więźniów Stutthofu przechowywanych w Archiwum Muzeum Stutthof. Cennym uzupełnieniem były akta procesów członków załogi esesmańskiej Stutthofu. Oprócz źródeł archiwalnych wykorzystałem do niniejszego opracowania źródła drukowane. Wiele danych o szpitalu znalazłem we wspomnieniach ks. W. Gajdusa, W. Wnuka, O. Wallego².

Dnia 3 lipca 1939 r. szef XXVI SS-Abschnitts SS-Brigadeführer — Schäfer powołał na polecenie Gauleitera Alberta Forstera do życia oddział SS-Wachsturmbann Eimann. Nazwa jego pochodzi od nazwiska jego do-

¹ K. Dunin-Wąsowicz, *Obóz koncentracyjny Stutthof*, Gdynia 1970.

² W. Gajdus, *Nr 20 998 opowiada*, Kraków 1962; W. Wnuk, *Byłem z wami*, Warszawa 1960; R. O. Walle, *Norks politi bak piggrad*, Oslo 1946.

wódcy, oficera policji SS-Obersturmbannführera Kurta Eimanna. Oddział ten składał się z esesmanów Allgemeine SS (Ogólnej SS), będących do chwili powołania SS-Wachsturmbann Eimann w rezerwie gdańskiej policji, oraz z etatowych funkcjonariuszy gdańskiej policji. Funkcjonariusze ci objęli funkcje kierownicze w tym oddziale. Członkami oddziału byli wyłącznie mieszkańcy Wolnego Miasta Gdańska, różnych zawodów i w różnym wieku³.

SS-Wachsturmbann Eimann teoretycznie był oddziałem policji pomocniczej, faktycznie zaś oddziałem przeznaczonym do „rozwiązania” kwestii polskiej na terenie Wolnego Miasta Gdańska. Zadaniem jego było usunięcie Polaków z terenu Gdańska poprzez ich fizyczną eksterminację, osadzanie w obozach koncentracyjnych, wysiedlanie. Oddział Kurta Eimanna był gdańskim odpowiednikiem Einsatzkommand policji bezpieczeństwa działających we wrześniu 1939 r. na terenie całej Polski.

SS-Wachsturmbann Eimann składał się z około 500 esesmanów różnych stopni. Jednym z zadań postawionych przed tym oddziałem było przeprowadzanie w chwili wybuchu wojny niemiecko-polskiej aresztowań Polaków na terenie Wolnego Miasta Gdańska na podstawie list wcześniej przygotowanych przez policję. Z tym wiąże się drugie zadanie, mianowicie część oddziału miała stanowić obsadę personalną więzień i aresztów, w których chciano osadzić aresztowanych Polaków⁴.

W związku z tym, że więzienia i areszty policyjne na terenie Gdańska nie mogłyby pomieścić wszystkich osób, które miały być aresztowane z chwilą wybuchu wojny, oddział Kurta Eimanna już w lipcu rozpoczął przygotowania do stworzenia obozów spełniających rolę tymczasowych więzień.

W tym celu ze składu oddziału wyłoniono grupę oficerów, podoficerów i szeregowców na czele z Sturmbannführerem SS Maxem Paulym. Zadaniem tej grupy było stworzenie obozów. W skład tej grupy wchodziłi także zawodowi funkcjonariusze policji.

Pierwszy taki obóz — więzienie założone zostało w Victoriaschule znajdującej się na zapleczu Prezydium Gdańskiej Policji. Drugi obóz powstał we wsi Stutthof (obecnie Sztutowo) znajdującej się u nasady Mierzei Wiślanej. Już po wybuchu wojny, około 10 września 1939 r. założony został kolejny obóz w Grenzdorfie (obecnie Graniczna w pow. gdańskim).

Z chwilą wybuchu wojny, 1 września 1939 r. Victoriaschule była centralnym punktem zbornym aresztowanych na terenie Gdańska Polaków. Stąd poprzez więzienie przy ulicy Schisstange odszedł 2 września 1939 r.

³ Sprawozdanie Wyższego Dowódcy SS i Policji Gau Danzig Westpreussen R. Hildebrandta z działalności SS-Wachsturmbann „Eimann” z dnia 9 I 1940 r., Archiwum Muzeum Stutthof [dalej cyt. AMS], Z-II-31.

⁴ Ibid.

